

نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر

تاریخ دریافت: 1397/11/10

تاریخ پذیرش: 1398/02/12

حسن مفخمی شهرستانی¹، اکبر ابوالفتحی²

از صفحه 37 تا 54

چکیده

زمینه و هدف: سرقت لوازم داخل خودرو جزء جرایمی است که امنیت عمومی را به مخاطره انداخته و به احساس امنیت عمومی، آرامش ذهنی و سلامت افراد آسیب می‌رساند. این تحقیق با هدف، «نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر در شهرستان زنجان» انجام گردیده است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی-پیمایشی و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از طریق توزیع پرسشنامه محقق ساخته در بین جامعه آماری انجام شده است. داده‌های آماری، توسط نرم افزار Spss مورد تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری به صورت تمام‌شمار و تعداد 100 نفر از کارشناسان اجرایی در ستاد انتظامی استان و شهرستان زنجان و متخصصین پارکینگ‌های شهرداری زنجان، می‌باشد. روایی پرسشنامه توسط خبرگان تأیید و مقدار پایایی، توسط شاخص آماری آلفای کرونباخ، برابر با 0/921 و بسیار بالا می‌باشد.

یافته‌ها: براساس آزمون کولوموگروف-اسمیرنوف، وضعیت داده‌ها نرمال بود. برابر آزمون t تک نمونه‌ای با سطح معنی‌داری کوچک‌تر از 0/05 و اطمینان 95 درصد، فرضیه‌های اصلی و فرعی تحقیق تأیید گردید و بر اساس آزمون رتبه‌ای فریدمن میانگین مؤلفه‌های کنترل دسترسی (4/49)، سخت کردن آماج جرم (4/14)، قلمروسازی (3/61)، نظارت (3/40) فعالیت پشتیبانی (2/74) و مراقبت و نگهداری از فضا (2/63)، تأثیر بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو دارند.

نتیجه‌گیری: براساس نتیجه‌گیری از یافته‌ها، طراحی محیطی (متغیر مستقل) و مؤلفه‌های آن بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر تأثیر دارند. بیش از 50 درصد اعضای جامعه اعتقاد به تأثیر زیاد گویه‌ها (قلمروسازی، نظارت، کنترل دسترسی، مراقبت و نگهداری از فضا و ...) بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر دارند.

واژه‌های کلیدی: طراحی محیطی، پیشگیری جرم، سرقت داخل خودرو، معابر، پارکینگ‌ها.

1- مدرس دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول)، رایانامه: h.mofakhami1355@gmail.com
2- کارشناس ارشد پیشگیری از جرم دانشگاه علوم انتظامی امین akbarabolfathi1395@gmail.com

آمار جرایم ارتكابی در محیط‌های گوناگون، بیانگر این امر است که مجرمان در ارتكاب عمل مجرمانه خویش، اغلب دارای انتخاب عقلانی بوده و فرصت‌های مناسب و کم خطر را برای انجام جرم انتخاب می‌کنند (رحمت، 1388: 14). طراحی محیطی مناسب در راستای پیشگیری سریع و ارزان از ارتكاب جرایم و یا حداقل کاهش آن، بهترین گزاره‌ای است که امروزه در سراسر جهان و به‌خصوص در کشورهای پیشرفته به‌عنوان مناسب‌ترین شیوه در این راستا انتخاب و اعمال می‌شود (موسوی بایگی، 1392: 87).

نظریه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی¹ در دهه 60 و 70 میلادی با فعالیت معماران، طراحان شهری و جرم‌شناسان آمریکایی مانند: جیکوبز²، اسکار نیومن³، جفری⁴ و اسمگل آنجل⁵ شکل می‌گیرد. این تئوری جزء رهیافت‌های مکانیکی در پیشگیری از جرم است و براین اعتقاد است که با طراحی درست و کاربردی مؤثر از محیط می‌توان علاوه بر کاهش فرصت جرم بر کیفیت زندگی نیز افزود (گسن، 1374: 46). توسعه روز افزون شهرها، جمعیت و به تبع آن خودروها باعث شده امروزه، طراحی فضای مناسب معابر و پارکینگ‌ها به جزء جدانشدنی طراحی فضاهای نوین شهری تبدیل شود اما بسیاری از این فضاها به دلیل عدم آشنایی کافی مالکان، مدیران شهری و حتی معماران و طراحان شهری با اصول اولیه طراحی پیشگیرانه از جرم، فاقد این خصایص هستند (موسوی بایگی، 1392: 86). با این وصف، برای پیشگیری از وقوع سرقت و مقابله با سارقان باید همگام با پیشرفت و تغییر روش‌های ارتكاب جرم و سرقت، راهکارهای پیشگیرانه نیز به روز شده و نه تنها با پیشرفت جرایم همگام شود بلکه از آن فراتر رفته تا به راحتی بتواند بر تمامی ابعاد آن احاطه و تسلط یابد بنابراین نیروی انتظامی به عنوان متولی اصلی نظم و امنیت اجتماعی، می‌بایست به آخرین یافته‌ها و دستاوردهای علمی و عملی در زمینه جرم‌یابی و پیشگیری از جرم دسترسی داشته و از آنها در جهت انجام هرچه بهتر مأموریت‌های خود بهره‌گیری کنند.

1- Crime Prevention Through Environment Design(Cpted)

2- Jacobs

3- Oscar newman

4- Jeffrey

5- Esmgel angel

یکی از روش‌های پیشگیرانه که در چند دهه گذشته در کشورهای توسعه یافته و در چند ساله اخیر در کشور ما مورد توجه قرار گرفته است، پیشگیری محیطی از جرم است.

بیان مسأله

به موجب ماده 267 قانون مجازات اسلامی مصوب سال 1392، تعریف سرقت عبارت است از «ربودن مال دیگری» (ستوده گندشمین، 1395: 36). سرقت از جرایمی است که بر ضد اموال صورت می‌گیرد و از زمان شکل‌گیری مالکیت خصوصی در جوامع بشری شایع شده است. این پدیده از جهت کمی و کیفی تحول پیدا کرده و از لحاظ تنوع نیز در انواع و اشکال مختلف رواج یافته است (سلامی و همکاران، 1391: 88). در یک تقسیم‌بندی اولیه سرقت را به دو بخش، سرقت‌های خرد و کلان تقسیم می‌کنند (صدیق سروستانی، 1386: 98). سرقت اموال داخل خودرو جزء سرقت‌های خرد و عبارت است از ربودن لوازم و محتویات داخل خودرو (غیر از لوازم و قطعات خودرو) اعم از رادیو، ضبط، کیف، پول و ... (بیابانی و هادیانفر، 1384: 360). در بحث وقوع بیشترین فراوانی سرقت بر حسب نوع لوازم و محتویات داخل خودرو به ترتیب ¹ ECU، لاستیک، ضبط، پخش باتری و صندوق عقب می‌باشد (زاهدی، 1390: 2). از قدیم جامعه به پلیس و قوه قضائیه به عنوان حامی نگاه کرده است و همواره آنها را سازمان‌هایی دانسته که خلاف‌کاران و مجرمین را دستگیری و مجازات می‌نماید. بی‌تفاوتی عمومی در مورد خود پیشگیری در بین افراد جامعه اصولاً عدم آگاهی و دانش آنها از معنی و مفهوم پیشگیری می‌باشد شاید این عقیده که ارگان‌های دیگر مثل شرکت‌های بیمه و سازمان‌های دولتی باید هزینه جرایم و بزهکاری‌ها را تقبل نمایند باعث ایجاد این تفکر شده است. از سوی دیگر پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی (CPTED²)؛ تصریح می‌کند که افراد جامعه، صاحبان منزل، طراحان و معماران نیز می‌توانند نقش کلیدی در حمایت از جامعه ایفاء نمایند که این کار را با استفاده از اصول پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی و ارائه مفهوم آن در طراحی و مدیریت محیط فیزیکی انجام دهند. در این زمینه ممکن است این اصول به عنوان معیار اصلی در تعیین کنترل مؤثر پیشگیری از جرم به حساب آید. یکی از

1- Electronic Control Unit

2 - Crime Prevention Through Environment Design

مؤلفه‌های اصلی پیشگیری از بزهکاری از طریق طراحی محیطی مفهوم «فضای مقاوم» در برابر بزهکاری است که از طریق تغییرات در نوع طراحی ساخت بناهای عمومی و خصوصی برای شهروندان و محیط زندگی می‌باشد (جیسون¹ و ویلسون²، 1387: 4). شهرستان زنجان، با بیشترین درصد خودرو و تردد دارای بالاترین آمار سرقت داخل خودرو، در سطح استان زنجان می‌باشد. طبق بررسی‌های انجام گرفته از سامانه رخداد انتظامی، درصد فراوانی سرقت لوازم داخل خودرو نسبت به کل سرقت‌ها در شهرستان زنجان در سال 1396 با افزایش حدود 1 درصدی نسبت به سال 1395 را دارد. در وقوع سرقت لوازم داخل خودرو در سال 1396 به مدت مشابه سال گذشته شاهد افزایش 4 درصدی در شهرستان زنجان هستیم. با توجه به سوابق موجود بیشترین آمار وقوع سرقت داخل خودرو مربوط به محلات فاقد پارکینگ مناسب، استاندارد و معابر فاقد اصول ایمنی و شهرسازی در مقوله معماری و طراحی محیطی مناسب در سطح شهرستان زنجان می‌باشد که با توجه به تلاش‌های چشمگیر ناجا در امر پیشگیری از جرایم، ادامه روند افزایش سرقت داخل خودرو در شهرستان زنجان بدینی شهروندان به عملکرد ناجا و نارضایتی عمومی را در پی خواهد داشت. لذا راهکارهای متعددی برای پیشگیری از سرقت داخل خودرو وجود دارد که یکی از آنها پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی شهری است. با توجه به بررسی به عمل آمده تاکنون، کار تحقیقی در خصوص نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر در شهرستان زنجان انجام نگردیده است. لذا این مسئله با توجه به آمارها و سوابق موجود محقق را بر آن داشت تا این موضوع را در شهرستان زنجان مورد مطالعه قرار دهد لذا سوال اصلی این پژوهش این می‌باشد نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر شهرستان زنجان چه می‌باشد؟

پیشینه پژوهش

تحقیقات داخلی

حیدری و همکاران (1390)، در پژوهشی با عنوان «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (مورد مطالعه: شهر زنجان)»، برابر یافته‌ها به این نتیجه رسیده است

1-Jason
2-wilson

که معابر و پارکینگها برابر اصول شهرسازی در پیشگیری از سرقت تأثیر دارند.

باهوش و عبادی نژاد (1391)، در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل محیطی مؤثر بر پیشگیری از سرقت منزل در محدوده سرکلانتری شرق مشهد» به این نتیجه رسیده‌اند که رعایت اصول طراحی محیطی با دشوار ساختن شرایط ارتکاب جرم و افزایش خطر ناشی از آن و در نتیجه تقلیل سود ناشی از عمل مجرمانه، مجرمان را از ارتکاب عمل مجرمانه منصرف نماید.

مرصوسی، صفرعلی‌زاده و حسین‌زاده (1393)، در پژوهشی با عنوان «نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرایم شهری (مورد مطالعه بخش مرکزی شهر اصفهان)» به این نتیجه رسیده‌اند که با توجه به اصول و شاخص‌های طراحی بهینه محیط و مساعدت شهرداری می‌تواند در کاهش وقوع جرایم سرقت نقش بسزایی ایفا کند.

میرجمشیدیان و همکاران (1395)، در پژوهشی با موضوع «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی» به این نتیجه رسیده‌اند که: نحوه طراحی محیطی و مشارکت دادن مردم در مسئله پیشگیری از جرم می‌تواند در پیشگیری از جرم، نقش مهمی بازی کند.

جوان جعفری و سیدزاده ثانی (1391)، در پژوهشی با موضوع «ارزیابی پروژه مسکن مهر شهرستان بجنورد از منظر نظریه پیشگیری از جرم با طراحی محیطی» به این نتیجه رسیده‌اند که رعایت اصول سپتد¹ در ساخت مسکن مهر بر پیشگیری از جرایم و سرقت مؤثر می‌باشد.

در پژوهش دیاس² و همکاران (2007) در برزیل، نقش آرایش فضایی در ایجاد رفتارهای خاص استفاده‌کنندگان بررسی شد. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد عوامل اجتماعی و فضایی با توجه به اثری که بر اجزای محیطی و شناخت فضایی محیط‌های باز شهری دارند، بر کمبود امنیت و افزایش جرم تأثیر می‌گذارند.

تای هون‌ها و همکاران (2015)، در پژوهشی به مقایسه فضاهای قابل دفاع در مسکن‌های متناسب با رویکرد سپتد و مسکن‌های بدون رعایت اصول رویکرد سپتد

1- Cpted

2- Dias

پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که رعایت اصول سپتد نقش مهمی در کاهش جرایم در این شهر (رعایت اصول این رویکرد) داشته است.

اوسوس و همکارانش (2015)، در پژوهش خود با موضوع «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی و ظهور محیط‌های ساخته شده» به این نتیجه رسیدند که سپتد یک تکنیک موفق برای کاهش جرم است.

دونگ ووک سوهن¹ (2016)، در پژوهشی با عنوان «جرایم مسکونی و محیط ساخته شده محله؛ بررسی اثربخشی پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (سپتد)» به بررسی رابطه جرم و جنایت در مجتمع‌های مسکونی و محیط ساخته شده محله (کالبدی محله) پرداخته و به این نتیجه رسیده است که با بررسی تکنیک‌های مختلف طراحی محیطی جرم‌ستیز و تأکید بیشتر بر افزایش کیفیت زندگی در محله و افزایش چشمان ناظر در خیابان بوده است.

از مجموع نتایج تحقیقات و پژوهش‌های انجام گرفته در پیشینه فوق‌الذکر بر نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از وقوع جرایم، حاکی از نقش مستقیم و مثبت عوامل محیطی بر کاهش میزان وقوع جرایم می‌باشد لذا این تحقیق از طریق بررسی نقش مؤلفه‌های طراحی محیطی به نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر شهرستان زنجان پرداخته است.

مبانی نظری

نظریه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی²

طراحی مناسب و استفاده درست از محیط می‌تواند علاوه بر پیشگیری از وقوع جرم، کیفیت زندگی را بهبود بخشیده و ترس از جرم را کاهش دهد (کراو، 2000: 46). به عبارت دیگر، اگر محیط به نحوی طراحی شود که بتواند موجب بهبود یا تقویت جنبه‌های واپایش و نظارت افراد شده، تعلق ساکنان را به قلمرو خود بالا برده و تصویری مثبت از فضا ایجاد کند زمینه پیدایش و شکل‌گیری فرصت‌های مجرمانه کاهش خواهد

1 - Sohn, D, W

2- Crime Prevention Through Environmental Design (cpted)

یافت و در نتیجه مجرمان از ارتکاب جرم باز خواهند ماند (کوزنس¹ و همکاران، 2005). پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی دارای شش رکن و ویژگی، قابل تصور است: 1- تعیین قلمرو (قلمروگرایی یا قلمروسازی)؛ 2- نظارت (اعم از رسمی و غیررسمی)؛ 3- کنترل دسترسی یا ورودی؛ 4- تصویر و نگهداری از فضا (تصویرسازی)؛ 5- سخت کردن آماج جرم (هدف)؛ 6- فعالیت پشتیبانی (حمایت کننده) (بحرینی و تاجبخش، 1377: 22-27).

نظریه چیدمان فضا²

این نظریه در دهه 1980، توسط هیلیر و هنسون با نگاهی ریخت‌شناسانه به شهر، به بررسی بین فضاها پرداخت (اشنایدر، 1385). محققان دانشگاه لندن با استفاده از این نظریه نشان دادند که در فضاهایی که دارای ارتباط بیشتری با دیگر فضاهای شهر باشند و حرکت بیشتری درون آنها رخ دهد، فضاهای امن‌تری هستند (کوزنس، 2002).

نظریه شهرگرایی نوین³

این نظریه در سال 1993 با تشکیل کنگره علمی به نام شهرگرایی نوین در آمریکا پا به عرصه گذاشت (اشنایدر، 1385). در شهرگرایی نوین مقابله با جرم بر دو مورد متمرکز شده است. اولین مورد لزوم نفوذپذیری لایه‌های جامعه در یکدیگر (مشابه نظریه چیدمان فضا) و دومین مورد کاربری‌های مختلط از فضاها است (اشنایدر، 1385). این نظریه بر هفت مؤلفه کیفی فضای امن تأکید دارد که عبارت‌اند از: 1) حضور انسان؛ 2) تناسب و تجانس فضا؛ 3) مراقبت و حمایت انسانی؛ 4) روشنی و قابلیت دید؛ 5) نظم در استفاده از فضاها؛ 6) تسهیل ارتباطات؛ 7) خوانایی (محمد نسل، 1393: 216).

نظریه فضای قابل دفاع نیومن

در سال 1972، اسکار نیومن نظریه «فضای قابل دفاع» را مطرح کرد. وی با تحلیل عوامل کالبدی و اجتماعی مؤثر در جرم (در بیش از 100 پروژه ساختمانی شهر نیویورک) نتیجه گرفت که وجود رابطه میان اشکال مختلف طراحی کالبدی و الگوهای

1- Cozens and
2- Space Syntax
3- New Urbanism

جرم قطعی است (صالحی، 1388: 130). به عقیده اسکار نیومن ویژگی‌های فضاهای قابل دفاع شامل: مرزهای واقعی، مرزهای نمادین و فرصت‌های نظارتی است. به نظر وی آنچه در فضای ناآشنای مناطق کلان‌شهری بدان نیاز است، فضای قابل دفاع با تراکمی متوسط است، جایی که ساکنان محل را در دست دارند، کنترل می‌کنند و از رفتار جنایی پیشگیری می‌کنند (نیومن، 1996: 54).

نظریه پنجره‌های شکسته¹

اسگوگان² و مکسفیلد³ در سال 1981 بیان کردند، پنجره‌های شکسته ساختمان‌ها و آشفستگی‌های ظاهری محیط، عامل مؤثر در افزایش جرم می‌باشد (توکلی، 1384: 36). طراحی ضد جرم، اهمیت اساسی نگهداشت و مدیریت محیط پیرامونی غیرطبیعی را در برابر سوء استفاده از فضا افزایش می‌دهد (ویلسون و کلینگ، 1382).

نظریه انتخاب منطقی⁴

تئوری انتخاب منطقی توسط کلارک و کورنیش⁵، در سال 1986 ارائه گردید. بر اساس این تئوری بزهکاران با ارتکاب جرم به دنبال منافع خاص هستند و در مکان‌هایی که منافع بیشتری را به دست آورند مرتکب جرم می‌شوند (محمد نسل، 1386: 316).

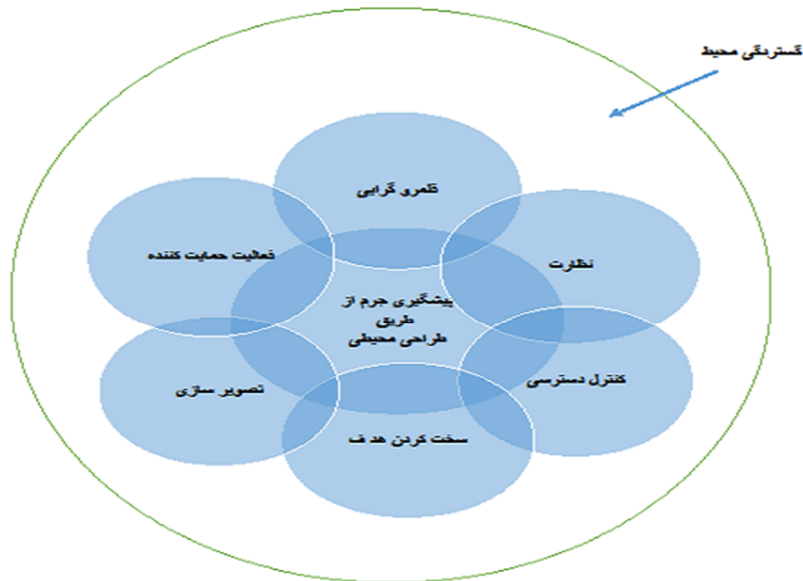
مدل مفهومی پژوهش

برای تدوین مدل مفهومی تحقیق پس از مطالعه مبانی نظری تحقیق و پژوهش‌های گذشته از جمله طراحی محیطی به‌عنوان متغیر وابسته اصلی و مؤلفه‌های قلمروگرایی، نظارت، کنترل دسترسی، تصویرسازی، سخت کردن آماج جرم و فعالیت پشتیبانی به‌عنوان متغیرهای وابسته فرعی و نقش آن‌ها در پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر و هماهنگی‌های اشاره شده نظریه سپند با نظریه‌های مرتبط با تحقیق در چارچوب نظری و تأثیر آن بر کاهش جرایم و افزایش امنیت ملاک‌ها و

1- Broken Windows Theory
2 -Skogan
3 -Maxfield
4 -Rational choice Theory
5 -cornish

شاخص‌های مدل مفهومی به شرح ذیل تهیه و در نهایت مدل مفهومی پژوهش به شکل زیر طراحی گردید.

ماخذ: Cozens ، Saville and Hiller ، 2005.p.388

شکل 1- مفاهیم و اصول پایه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری به دلیل محدود بودن تمام‌شمار است که شامل: کارشناسان اجرایی ستاد انتظامی استان و شهرستان زنجان در پلیس آگاهی 20 نفر، معاونت عملیات 15 نفر، پلیس پیشگیری 15 نفر، کوپ‌های انتظامی شهرستان زنجان 40 نفر و متخصصین پارکینگ‌های شهرداری شهرستان زنجان 10 نفر که در مجموع به تعداد 100 نفر است. پایایی کل پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ و نرم‌افزار Spss، (0/921) به دست آمد. که مقادیر ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های تحقیق از سطح معنی‌داری برخوردار می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

سن پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که اعضای جامعه آماری به‌طور متوسط 37/8 ساله بوده و بیشترین عضو جامعه نیز 32 ساله می‌باشند. همچنین کم‌سن‌ترین عضو جامعه 26 ساله و مسن‌ترین فرد نیز 57 ساله است. وضعیت جنسیت نشان می‌دهد که از 100 نفر پاسخ‌گویان، اکثر قریب به اتفاق اعضای جامعه با 98 درصد مرد می‌باشند. وضعیت تأهل نشان می‌دهد که از 100 نفر از پاسخ‌گویان، کلیه اعضا متأهل (100 درصد) می‌باشند. سنوات خدمتی پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که اعضای جامعه آماری به‌طور متوسط 16/8 سال سابقه خدمت داشته و بیشترین تعداد از اعضای جامعه افرادی با 18 سال سابقه می‌باشند. همچنین کم‌سابقه‌ترین عضو جامعه دارای 5 سال سابقه و با سابقه‌ترین فرد نیز دارای 30 سال سابقه است. سطح تحصیلات پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که دیپلمه‌ها 16 نفر (16 درصد)، کاردانی 26 نفر (26 درصد)، لیسانس 44 نفر (44 درصد)، فوق‌لیسانس 14 نفر (14 درصد) می‌باشد. لذا بیشترین فراوانی پاسخ‌گویان مربوط به سطح تحصیلات کارشناسی و کمترین فراوانی مربوط به تحصیلات کارشناسی ارشد می‌باشد.

نتایج یافته‌های توصیفی متغیرهای مفهومی

بر اساس نتایج یافته‌های توصیفی، به‌جز گویه «استفاده از منظر گیاهی جهت جذب عموم و نظارت بیشتر» مربوط به مؤلفه نظارت بیش از 50 درصد اعضای جامعه اعتقاد به تأثیر زیاد یا خیلی زیاد شاخص‌های مطرح شده در هر یک از مؤلفه‌های طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو می‌باشند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که از نظر اعضای جامعه مورد مطالعه، تمامی گویه‌ها به‌جز «استفاده از منظر گیاهی جهت جذب عموم و نظارت بیشتر» بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو مؤثرند.

یافته‌های استنباطی

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید که نتایج آن در جدول 1 نشان داده شده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آزمون کمتر از خطای 0/05 می‌باشد، فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن متغیرهای پذیرفته می‌گردد.

جدول شماره 1- آزمون کلموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرها

متغیر	آماره Z	سطح معنی‌داری
قلمروسازی	1/242	0/091
نظارت	1/056	0/215
کنترل دسترسی	1/255	0/086
مراقبت و نگهداری از فضا	0/974	0/299
سخت کردن آماج جرم	1/143	0/075
فعالیت پشتیبانی	0/844	0/474

آزمون فرضیه‌ها

نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در ارتباط با تعیین (قلمروسازی، نظارت، کنترل دسترسی، مراقبت و نگهداری از فضا، سخت کردن آماج جرم، فعالیت پشتیبانی و طراحی محیطی) بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو نشان می‌دهد که مقدار آماره t برای متغیر اصلی و مؤلفه‌های آن برابر با اعداد موجود در جدول ذیل با سطح معنی‌داری صفر می‌باشند. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آزمون‌ها کوچک‌تر از 0/05 می‌باشد، فرضیه صفر مبنی بر متوسط بودن میزان تأثیر رد برای فرضیه‌های اصلی و فرعی ذیل می‌گردد. از طرفی با توجه به مثبت بودن کران‌های پایین و بالای اطمینان، میزان تأثیر بیش از متوسط و در سطح زیاد یا خیلی زیاد برآورد می‌گردد. بنابراین با اطمینان 95 درصد، متغیر طراحی محیطی و مؤلفه‌های (قلمروسازی، نظارت، کنترل دسترسی، مراقبت و نگهداری از فضا، سخت کردن آماج جرم، فعالیت پشتیبانی و طراحی محیطی) تأثیر معنی‌داری بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو دارند و فرضیه‌های اصلی و فرعی نیز پذیرفته می‌شوند. که اثر متغیر طراحی محیطی و مؤلفه‌های (قلمروسازی، نظارت، کنترل دسترسی، مراقبت و نگهداری از فضا، سخت کردن آماج جرم، فعالیت پشتیبانی و طراحی محیطی) بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در جامعه مورد مطالعه بیش از

نسبت فرض شده، زیاد است. که نتایج آزمون فرضیه‌های اصلی و فرعی در جدول شماره 2 ارائه شده است:

جدول شماره 2- نتایج آزمون فرضیه‌های اصلی و فرعی

متغیر	میانگین	t	درجه آزادی	سطح معنی		حدود اطمینان 95%
				داری	کران پایین کران بالا	
قلمروسازی	4/103	17/822	99	0/000	0/980	1/225
نظارت	4/047	19/374	99	0/000	0/939	1/154
کنترل دسترسی	4/344	28/594	99	0/000	1/251	1/438
مراقبت و نگهداری از فضا	3/810	11/056	99	0/000	0/665	0/955
سخت کردن آماج جرم	4/277	21/679	99	0/000	1/160	1/394
فعالیت پشتیبانی	3/869	15/080	99	0/000	0/754	0/983
طراحی محیطی	4/079	26/403	99	0/000	0/998	1/160

رتبه‌بندی مؤلفه‌ها (آزمون فریدمن)

در این بخش به منظور رتبه‌بندی مؤلفه‌های طراحی محیطی از نظر میزان تأثیری که بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو دارند، از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شده است. نتیجه در جدول شماره 3 ارائه شده است:

جدول شماره 3- رتبه‌بندی مؤلفه‌های طراحی محیطی

رتبه	میانگین رتبه‌ای	مؤلفه	سطح معنی داری	آماره مربع کا
3	3/61	قلمروسازی	0/000	81/512
4	3/40	نظارت		
1	4/49	کنترل دسترسی		
6	2/63	مراقبت و نگهداری از فضا		
2	4/14	سخت کردن آماج جرم		
5	2/74	فعالیت پشتیبانی		

بر اساس جدول شماره 3 سطح معنی داری آزمون مقداری کمتر از 0/05 دارد لذا با اطمینان 95 درصد مؤلفه‌های مورد نظر تأثیر متفاوتی بر پیشگیری دارند. به منظور تعیین رتبه‌ها از میانگین رتبه‌ای استفاده شده است. بر این اساس، «کنترل دسترسی» بیشترین تأثیر و «مراقبت و نگهداری از فضا» کمترین تأثیر را بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی تاریخی روند سرقت داخل خودرو در شهرستان زنجان در حال فزونی و ازدیاد است؛ به طوری که یکی از دغدغه‌های نیروی انتظامی شهرستان زنجان، شناسایی راهکارهای پیشگیری و مقابله با این نوع سرقت بوده است. نتایج پژوهش نشان داد، از منظر کارشناسان و پاسخ‌گویان جامعه مورد مطالعه نسبت به نقش مؤلفه قلمروگرایی و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: استفاده از موانع فیزیکی، نورپردازی و روشنایی مناسب، استفاده از نصب تابلو و پیام‌های مکتوب مانند «پارکینگ خصوصی» و استفاده از منظرسازی (حصار تزئینی جهت تفکیک فضا) در پارکینگ‌ها و معابر؛ و نقش مؤلفه نظارت و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: استفاده از طراحی مناسب خیابان برای افزایش عبور و مرور عابران پیاده و دوچرخه سواران با افزایش نظارت، تعبیه پنجره‌های مشرف بر پیاده‌رو و پارکینگ‌ها با افزایش نظارت، استفاده از حصارهای کوتاه و نمایان برای افزایش نظارت، استفاده از نگهبان و پارکبان، استفاده از دوربین‌های مداربسته در معابر و پارکینگ‌ها؛ و نقش مؤلفه کنترل دسترسی و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: استفاده از یک انتخاب واضح و تعریف شده به عنوان ورودی، استفاده از هشداردهنده‌ها (آژیر خطر، ...)، استفاده از قفل و بست الکترونیکی (راهبند دستی و الکترونیکی)، استفاده از درب‌های ضد سرقت، استفاده از حصار محکم، بلند و فشرده برای جلوگیری از دسترسی غیرمجاز، استفاده از ساختمان و کیوسک پذیرش برای کنترل ورودی‌ها، استفاده از دیوار و نرده‌های کوتاه و نمایان، در معابر و پارکینگ‌ها و نقش مؤلفه مدیریت و نگهداری از فضا و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: تمیز نگه داشتن محله و فضای بیرونی پارکینگ‌ها و پاک کردن و سریع دیوارنویسی، حفاظت از چشم‌اندازها و نورپردازی‌های محیطی و در معابر و پارکینگ‌ها و جلوگیری از اختلال در نظارت طبیعی، تعمیر سریع خرابی‌ها، ایجاد حصار و دیوار دور زمین‌های خالی و غیرکاربری (خرابه‌ها) در معابر اطراف پارکینگ‌ها؛ و نقش مؤلفه سخت کردن آماج جرم و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: افزایش ایمنی قفل‌ها، درب‌ها، پنجره‌ها و استفاده از درب‌های ریموت‌دار در معابر و پارکینگ‌ها و نقش مؤلفه فعالیت پشتیبانی (حمایتی) و میزان تأثیر گویه‌های آن شامل: مشارکت ساکنان در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، علاقه‌مندی و رضایت ساکنان از محیط پیرامون، جای‌دهی فعالیت‌های خدماتی و فضاهای عمومی در مناطقی با دید

و نظارت عمومی بالا، حذف کاربری‌های متعدد در یک مکان که در ساعات طولانی از شبانه روز غیرفعال می‌باشند، جذب نمودن کاربری‌های ترکیبی و مختلط از محله به طور مناسب برای کاهش فرصت‌های مجرمانه، توسعه اقتصاد سرشب در جهت متنوع ساختن کاربری‌های مناسب عمومی در طول شبانه‌روز، وجود عرصه‌های همگانی جهت استفاده گروه‌های فرهنگی مختلف در معابر و پارکینگ‌ها، با افزایش نقش مؤلفه‌های فوق در محیط بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر مؤثر می‌باشند. از منظر کارشناسان و پاسخ‌گویان جامعه مورد مطالعه نسبت به نقش متغیر مستقل طراحی محیطی؛ مؤلفه‌های تعیین قلمرو، نظارت، کنترل دسترسی، تصویرسازی، سخت کردن آماج جرم، فعالیت پشتیبانی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر مؤثر است. که حاکی از تأثیر معنی‌داری متغیر مستقل طراحی محیطی بر پیشگیری از سرقت داخل خودرو در پارکینگ‌ها و معابر دارد. نتایج این آزمون در مقایسه با نتایج پیشینه تحقیق نشان‌دهنده تأثیر به‌سزای طراحی محیطی بر پیشگیری از انواع جرایم بررسی شده دارد و یافته‌های بدست آمده از تحقیقات بیانگر سطح معنی‌داری آن می‌باشد، تحقیقات داخلی در پیشینه کلانتری و قزلباش (1388)، حیدری و همکاران (1390)، باهوش و عبادی نژاد (1391) و مورگان و همکارانش (2014)، تای هون‌ها و همکاران (2015)، اوسوس و همکارانش (2015) و تحقیقات دیگران در خصوص نقش طراحی محیطی بر پیشگیری از جرم و سرقت در پارکینگ‌ها و معابر، هم‌خوانی دارد.

پیشنهادها

- مسئولان انتظامی شهرستان زنجان نسبت به وجود شرایط جرم‌زا در محدوده استحفاظی خود حساس بوده و با انجام هماهنگی‌های لازم با ارگان‌ها و سازمان‌هایی نظیر شهرداری‌ها، شرکت توزیع نیروی برق، اداره راه و شهرسازی که در مدیریت شهر دخیل هستند نسبت به برطرف کردن این‌گونه معایب بکوشند.
- مسئولان انتظامی بازبینه (چک لیست) امنیتی متناسب با ساخت‌وساز پارکینگ‌های (خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی) و اصول ایمنی و امنیتی مربوط به احداث معابر استاندارد را با در نظر گرفتن اصول سپتد تهیه و در اختیار متولیان امر شهرسازی،

معماران و جامعه مهندسان شهرستان زنجان قرار دهند تا رعایت حفاظتی و امنیتی در تهیه نقشه و ساخت این مکانها مورد توجه قرار گیرد.

- استفاده از عوامل نظارتی مصنوعی (مثل دوربینهای مداربسته، ...) و طبیعی (مثل نگهبان و پارکبان، ...) در پارکینگها و معابر، رعایت اصول حفاظتی و امنیتی سپتد در پارک خودروها (برای مثال عدم پارک خودرو در نقاط کور و بدون روشنایی و فاقد نظارت کافی، ...) از عوامل پیشگیری کننده در پیشگیری از سرقت داخل خودرو می باشد.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از فرماندهی انتظامی استان زنجان و مسئولین دانشکده علوم و فنون انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین که در تحقق انجام این پژوهش زحمات زیادی متقبل شده اند نهایت سپاس و قدردانی را دارم.

منابع

- اشنایدر، تاد (1385). پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی محیطی در مراکز آموزش. ترجمه سروش بهربر، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- باهوش، محمد و عبادی‌نژاد، سیدعلی (1391). بررسی عوامل محیطی مؤثر بر پیشگیری از سرقت منزل در محدوده سر کلانتری شرق مشهد. فصلنامه انتظام اجتماعی، شماره 3، پاییز.
- بحرینی، سید حسین و تاجبخش، گلناز (1377). مفهوم قلمرو در طراحی شهری. تهران: انتشارات هنرهای زیبا دانشگاه تهران، شماره 6.
- بیابانی، غلامحسین و هادیانفر، سید کمال (1384). فرهنگ توصیفی علوم جنایی. تهران: چاپ و نشر تاویل.
- توکلی، مهدی (1384). شناسایی و تحلیل کانون‌های جرم‌خیز زنجان با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- جوان جعفری، عبدالرضا و سیدزاده ثانی، سید مهدی (1391). رهنمودهای عملی پیشگیری از جرم. چاپ اول، نشر میزان.
- جیسون، سوزان و ویلسون، پل آر (1387). طراحی محیطی جرم‌ستیز. ترجمه دکتر محسن کلانتری و ابودر اسلامی بیرامی، انتشارات دفتر تحقیقات کاربردی ناجا.
- حیدری، غلامحسین؛ کارگر، بهمن و خراسانیان، میترا (1390). پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (مطالعه موردی: شهر زنجان). فصلنامه علمی - پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال چهارم، شماره اول، زمستان.
- رحمت، محمدرضا (1388). پیشگیری از جرم از طریق معماری و شهرسازی؛ راهکارهای نوین پیشگیری از جرم. تهران: انتشارات میزان.
- زاهدی، محمدعلی (1390). پی جویی سرقت 2. انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.
- ستوده‌گندشمین، مجتبی (1395). سرقت‌شناسی قضایی پلیس. تهران: نشر کارآگاه.
- سلامی، مهرداد و همکاران (1391). شناسایی و پهنه‌بندی کانون‌های وقوع جرم سرقت در شهر بیرجند. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره دوم، تابستان.
- صالحی، اسماعیل (1388). نقش شهرسازی (نظریه محیطی) در پیشگیری از رفتارهای ناهنجار شهری. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، شماره 39.

- صدیق سروستانی، رحمت الله (1386). آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی). تهران: انتشارات سمت.
- گسن، ریموند (1374). جرم‌شناسی نظری. ترجمه مهدی کی‌نیا، تهران: انتشارات مجد.
- محمدنسل، غلامرضا (1393). کلیات پیشگیری از جرم. تهران: چاپ اول، نشر میزان.
- محمدنسل، غلامرضا (1386). اصول و مبانی نظریه فرصت جرم. فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، دوره 37، شماره 3، صص 293-320.
- مرصوصی، نفیسه، صفر علی‌زاده، اسماعیل و حسین‌زاده، رباب (1393). نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرایم شهری مورد مطالعه بخش مرکزی شهر اصفهان. دو فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، سال پنجم، شماره 2، پیاپی 10، پاییز و زمستان.
- موسوی بایگی، سید علی (1392). پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی در فضای پارکینگها. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم (علمی - ترویجی)، سال 8، شماره 27، تابستان، صص 85-108.
- میرجمشیدیان، علی و نعمت‌زاده، همت و عباسپور، سیاوش (1395). پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی CPTED. فصلنامه پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، سال دوم، شماره چهارم، تابستان.
- Cozens PM, Viewpointsu stainable urbaN Development and crime Prevention Through Environmental Design For the British city. Towardsan Effective urban Environmentalism for the 21st century cities Vol 19,No2, (2002).
- Cozens.P.M and et all (2005) . Crime Prevention Through Environmental Design , Property Management .Vol 23.No 15 .p238.
- Creatig Defensible.(1991).Newman.Oscar:u.s.Department Of housing and urban . Space development.
- Crowe .T (2000) .Crime prevention Through Environmental Design : Application of Architectural Design and Space management Concepts .2nded .Butter Worth Heine man . Oxford.
- Dias L.M.C.,Reis.A.,DreuX,V.&Becker,D.(2007),Urban Security and spatial Behavior , Syntactic and Perceptual analysis Of The Central Area Of Porto Alegre . 6 th International Space Symposium , Istanbul.
- Ha,Tet all(2015). Comparative analysis of Defensible space in CEPTED housing and non-cepted housing , international Journal of law, Crime and Justice 43,496-511.
- Owusu .G.Wrigly-Asante .C. Oteng-Ababid. M.Owusu. A.Y2015.Crime Prevention ThroughEnviron ment Design (Cepted)And Built-Environ mental

Manifestations in Accra And Kumasi . Ghana . Crime Prev. Community Saf. 17(4).249-269.

- Sohn,D,W(2016).Residential Crimes and neighbourhood built Environment : Assessing the effectiveness Of Crime Preventhion through environmental design(CEPTED),Cities 52 (2016) 86-93.
- Wilson James Q and killing georgl (1982) Broken Windows “The Police and Neighborhood Safety” Atlantic Monthly Vol, 29.

Archive of SID